

ДОСЛІДЖЕННЯ НАПРЯМІВ УНІФІКАЦІЇ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ ІЗ РЕГУЛЮВАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ¹

Об'єктом цього наукового дослідження є сукупність регуляторних способів та прийомів визначення змісту та сутності такої категорії, як трансфер технологій. Досліджуються як вимоги України, так і регуляторні підходи Європейського Союзу. Аналізом та узагальненням існуючих світових і міжнародних підходів до ідентифікації сутності трансферу технологій встановлено, що вони не уніфіковані між собою та істотно відрізняються один від одного. Доведено, що це не відповідає потребам учасників трансферу технологій та не відповідає стратегічним завданням розвитку України. Обґрунтовано доцільність розширення існуючої концепції визначення сутності трансферу технологій, визначеної в Україні. Сформовано рекомендації щодо напрямків уніфікації регуляторних підходів до визначення трансферу технологій із Європейським Союзом. Доведено необхідність внесення змін до положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», з метою приведення його у відповідність до вимог Європейського Союзу.

Дослідження спрямоване на формування загальних теоретичних засад удосконалення регуляторних прийомів і способів ідентифікації сутності трансферу технологій в Україні. Сформовані результати дослідження можуть бути використані при формуванні правил трансферу технологій, відповідних управлінських рішень, державної економічної політики та слугувати підставою для подальших наукових досліджень з цих питань. Висновки отримані в ході цього дослідження можуть бути використані для вирішення питань і проблематики уніфікації національного нормативного регулювання із вимогами Європейського Союзу з боку будь – якої країни претендента входження до складу цього міжнародного союзу.

Ключові слова: регулювання технологій, форми трансферу технологій, уніфікація форм трансферу, державна економічна політика.

Постановка проблеми. В сучасних економічних умовах, запорукою ефективного економічного розвитку будь-якої країни є розвиненість виробничої сфери національної економіки. В той же час, її рівень залежить від проникнення наукоємних, передових і проривних технологій. Більшість економічно розвинених країн навіть реалізують цілісні державні політики, спрямовані на стимулювання і масштабування процесів трансферу технологій. Завдяки цьому, збільшується кількість тих технологій, які втілюються до сфери суспільного виробництва, а частка висококонкурентної продукції істотно зростає. Не є виключенням із цього правила і економічна система України. Так, із 2006 року, в Україні існує особливий офіційний документ – Закон

України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Його основним завданням є визначення вимог того, яким чином держава (в особі уповноважених органів) сприятиме процесу масштабування трансферу технологій. Оголошений Україною курс на вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС), покладає на неї особливі зобов'язання, щодо уніфікації регуляторних підходів ідентифікації трансферу технологій із вимогами ЄС. Зазначена ситуація зумовлює, з одного боку, актуальність наукових досліджень цієї тематики, та покладає на науковців, завдання щодо формування відповідних пропозицій. Саме наука має сформулювати їх та визначити ефективні напрями, способи і форми уніфікації засад функціонування України із

¹ Статтю підготовлено у межах теми фундаментального дослідження «Правове забезпечення інноваційного процесу в умовах глобальних викликів», № РК УкрІНТЕІ № 0120U104786, 2024.

вимогами ЄС і тим самим стабілізувати та інтенсифікувати трансфер технологій.

Метою статті є формування способів і прийомів уніфікації регуляторного підходу до визначення сутності трансферу технологій в Україні із вимогами Європейського Союзу. Це дозволить сформувати рекомендації для органів державної влади України при реалізації ними управлінських рішень в межах державної технологічної політики та лягти в основу пропозицій щодо зміни її національних регуляторних актів. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні взаємопов'язані завдання: (1) проаналізувати стан нормативного забезпечення трансферу технологій за правом ЄС; (2) дослідити стан нормативного забезпечення трансферу технологій за законодавством України; (3) сформулювати пропозиції щодо основних напрямків уніфікації правового регулювання трансферу технологій за законодавством України із приписами права ЄС.

Об'єктом дослідження є сукупність регуляторних способів та прийомів визначення змісту і сутності такої категорії, як трансфер технології. Досліджуються як вимоги України, так і регуляторні підходи ЄС. При проведенні дослідження сформовано гіпотезу, що існуючі регуляторні прийоми та методи визначення трансферу технологій в Україні, не відповідають вимогам ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з обраної теми свідчить, що питання загальні питання державного втручання у сфері національної економіки, розглядалися багатьма вченими. Проблематика сутності трансферу технологій вивчалась як на рівні самостійних економічних систем, так і в межах міжнародних організаційних утворень. В межах дослідження [1] вивчаються особливості трансферу технологій, який здійснюється під час науково-дослідних робіт в межах наукових та науково-дослідних установ. В цій роботі обґрунтовано наявність невідповідності між тим змістом процесу передачі технологій, що реальнокладають їх учасники і тими прийомами ідентифікації, що використовуються в ЄС.

В межах праці [2] обґрунтовано недоцільність ототожнення трансферу технологій із системою ліцензійних договорів. Проте, не сформовано узагальнених пропозицій щодо вдосконалення сутності трансферу технологій.

При проведенні дослідження [3] обґрунтовано недоцільність ототожнення трансферу технологій із процесом передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Основним недоліком такого підходу, визначено відсутність передачі досвіду на використання технологій.

Дослідженням [4] вивчено ступінь ефективності трансферу технологій, який зведено до передачі

прав на патенти. Встановлено, що такий підхід до сутності трансферу технологій, не здатний забезпечити передачу всіх складових технологій і здійснює негативний вплив на ступінь його масштабування.

В роботі [5] досліджено вплив митно-тарифних бар'єрів на трансфер технологій, який ототожнюється із передачею її складових (виключно об'єктів права інтелектуальної власності).

Виклад основного матеріалу. Згідно приписів статті 1 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», трансфер технології – передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових.

Аналіз сутності регуляторних конструкцій ідентифікації трансферу технологій в Україні дозволяє зробити висновок про те, що вона ототожнюється із процесом передачі технології, що заснований на договорі. Цей підхід є загальним і певним чином деталізований в межах публічної сфери. Так, розділом III Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», визначено, що передача технологій в публічній сфері, що заснована на погодженні органів державної влади, в ході закордонного патентування також є їх трансфером [6]. Такий підхід істотно відрізняється від того, який визначено в межах ЄС.

Системний аналіз вимог ЄС, дозволяє визначити наявність декількох взаємоузгоджених регуляторних підходів до ідентифікації трансферу технологій. Так, першим з них є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994 (далі за текстом вказується як угода «ТРИПС»). Ця угода була прийнята Світовою Організацією Торгівлі (надалі за текстом «СОТ») [7]. Цією угодою трансфер технології ототожнено з процесом передачі прав на об'єкти права інтелектуальної власності (далі за текстом «ОІВ») [7].

Наступним регуляторним підходом ідентифікації трансферу технологій є настанови та рекомендації Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі за текстом «ВОІВ») [8]. Трансфер технологій тут також ототожнюється з процедурою передачі прав на ОІВ, що входять до її складу [8].

Ще одним підходом до визначення регуляторних особливостей ідентифікації змісту трансферу технологій є рекомендації ЮНКТАД (Конференції ООН з торгівлі та розвитку, надалі за текстом рекомендації «UNCTAD») [9]. Згідно них, передача технологій є її транзакцією, заснованою на діях уповноважених суб'єктів [9].

Додатковим регуляторним підходом до ідентифікації трансферу технологій є рекомендації ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку). До уваги потрібно приймати актуальну на сьогодні редакцію під власною назвою «Керівництво Осло» від 2018 р. [10]. Ця міжнародна інституція рекомендує розуміти трансфер технологій як процедуру передачі знань про перетворення ресурсів в продукцію.

Основний регуляторний підхід до визначення сутності трансферу технологій в ЄС зафіксовано у Рамковій програмі «Горизонт Європи» [11]. Ця програма відіграє провідну роль щодо визначення передачі технологій в ЄС [12]. Тут трансфер технологій розуміється як будь-яка їх передача, в межах:

- фундаментальних та чи (або) прикладних наукових досліджень;
- в рамках спеціальних оборонних чи (або) промислових міждержавних програм;
- грантового фінансування;
- формальних форм співпраці;
- державних і докомерційних закупівель;
- діяльності наукових, науково-дослідних установ, колективів науковців;
- внесення до складу майна суб'єктів господарювання;
- функціонування формалізованих об'єднань людей чи суб'єктів господарювання [11];
- стартапів [13].

Наведені регуляторні підходи щодо ідентифікації трансферу технологій в ЄС визначають поетапний розвиток (еволюцію) визначення їх сутності. Сучасний етап розвитку регулювання цих відносин характеризується істотним розширенням тих форм передачі технології, які лежать в основі їх трансферу. В будь-якому випадку в межах України використовується інший підхід до визначення сутності трансферу технологій. Його можливо охарактеризувати як більш вузький, оскільки Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», трансфером технологій називає лише їх передачу, засновану на певних договорах.

Очевидним є те, що вирішення завдання уніфікації регуляторних підходів визначення сутності трансферу технологій в Україні та ЄС полягає у приведенні вимог України у відповідність до вимог ЄС. Таким чином, розширений перелік можливих форм передачі трансферу технологій, що визначений Рамковою програмою «Горизонт Європи», має бути внесений до положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Перелік додаткових форм трансферу технологій, що мають бути внесені до положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», зображено на рис. 1.

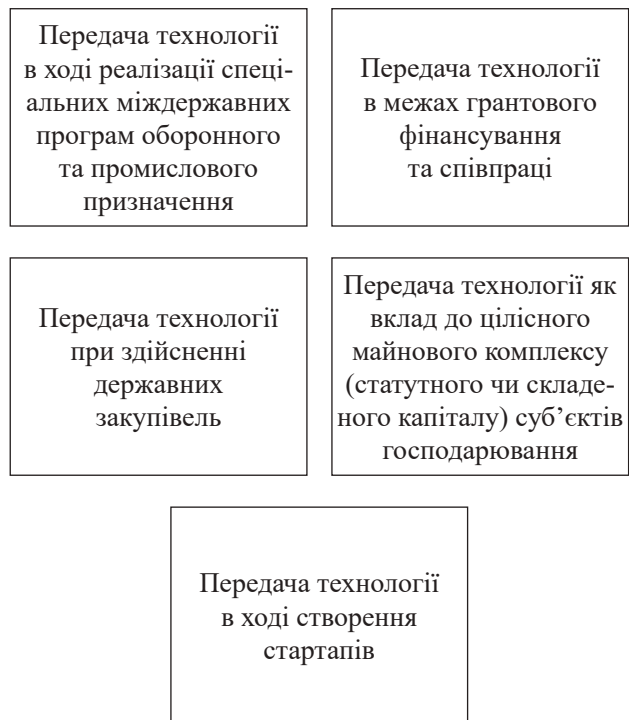

Рис. 1. Перелік додаткових форм трансферу технологій, що мають бути внесені до положень Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»

Всі проаналізовані вище роботи [1–6] свідчать про спрямованість наукового пошуку на вирішення питання вдосконалення способів ідентифікації трансферу технологій. Не виявлено праць, в межах яких було б сформовано пропозиції щодо вдосконалення узагальнених регуляторних конструкцій сутності трансферу технологій. Але можна говорити про наявність багатьох проблемних аспектів реалізації трансферу технологій та великий рівень приватно-правової та публічної зацікавленості до цього процесу.

Усе це дозволяє стверджувати, що доцільним є проведення дослідження, спрямованого на формування пропозицій щодо вдосконалення конструкції визначення трансферу технології. Сформовані пропозиції мають забезпечувати більш високий рівень ефективності трансферу технологій. Висновки, сформовані в межах цього дослідження, можуть стати основою як для подальших наукових розробок, а також підґрунтям для формування перспективних міжнародних та національних регуляторних актів.

Висновки. Визначено, що чинне законодавство України містить більш вузький підхід до визначення сутності трансферу технологій.

Сформовано рекомендації щодо уніфікації вимог України із вимогами ЄС, з питання ідентифікації трансферу технологій. Обґрунтовано доцільність

розширення форм трансферу технологій, шляхом їх доповнення наступними:

- Передача технології в ході реалізації спеціальних міждержавних програм оборонного та промислового призначення.
- Передача технології в межах грантового фінансування та співпраці.

– Передача технології при здійсненні державних закупівель.

– Передача технології як вклад до цілісного майнового комплексу (статутного чи складеного капіталу) суб'єктів господарювання.

– Передача технології в ході створення стартапів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Labetubun M. A. H., Akyuwen R. J., Pariela M. V. G. Perlindungan Pengetahuan Tradisional Secara Sui Generis Untuk Menyongsong Masyarakat Ekonomi ASEAN. *SASI*. 2018 jun. Vol. 24, no. 1. pp. 1–10. URL: <https://fhukum.unpatti.ac.id/jurnal/index.php?journal=sasi&page=article&op=view&path%5B%5D=113&path%5B%5D=pdf>
2. Vasić A. Legal treatment of grant-back clauses in licence agreements from the aspect of EU competition law. *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta u Nišu*. 2020. Vol. 59, no. 89, pp. 399–413. <https://doi.org/10.5937/zrpfno-29303>
3. Sepúlveda C. I., Ocampos J. A. (2021). International Technology Transfer to Promote Access and Innovation in Times of Global Crisis. *les Nouvelles — Journal of the Licensing Executives Society*. 2021, January 22. No. 1. URL: <https://ssrn.com/abstract=3771482>
4. Labetubun, M. A. H., Akyuwen, R. J., & Narwadan, T. N. A. Legal Implications of Foreign Investment Relating to Technology Transfer in the Patent Regime. *SASI*. 2022. Vol. 28, No. 1. pp. 89–106. <https://doi.org/10.47268/sasi.v28i1.829>
5. Thalib A. Technology transfer in Indonesia : legal perspective. *UUM Journal of Legal Studies*. 2014. Vol. 5. pp. 69–85. URL: <https://e-journal.uum.edu.my/index.php/uumjls/article/view/4579>
6. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Закон України від 14 вересня 2006 р., № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#n398>
7. TRIPS — Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights. WTO. 1994. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm
8. Exchanging Value - Negotiating Technology Licensing Agreements: A Training Manual. International Trade Centre (ITC). WIPO. 2005. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/906/wipo_pub_906.pdf
9. DRAFT INTERNATIONAL CODE OF CONDUCT ON THE TRANSFER OF TECHNOLOGY. Report and notes by experts on the outstanding issues. Compiled by the UNCTAD secretariat. TD/CODE TOT/52 5 August 1988. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/50095?ln=ru>
10. The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities. https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en?itemId=/content/component/9789264304604-5-en&_csp_=967ec84ec28355c72cb989df2ed4048e&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter#section-d1e2088. <https://doi.org/10.1787/24132764>
11. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) № 1290/2013 and (EU) No 1291/2013 (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 12.5.2021. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695>
12. Davydiuk, O., Duiunova, T., Shovkoplias, H., Sivash, O., Hlushchenko, S., Lisohorova, K., Maryniv, I. Directions for improving the international legal regulation of the support program for the transfer of innovations and technologies “Horizon Europe”. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. No. 13 (122), Vol. 2. 85–91. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.276747>
13. Davydiuk, O., Shvydka, T., Ostapenko, I., Yurovska, V., Bytiak, O., Senyk, Y. (2023). Directions for improving the status of startups in the technology transfer system. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3 (123)), 111–120. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.282762>

REFERENCES

1. Labetubun, M. A. H., Akyuwen, R. J., & Pariela, M. V. G. (2018). Perlindungan pengetahuan tradisional secara sui generis untuk menyongsong masyarakat ekonomi ASEAN. *SASI*, 24(1), 1–10. Retrieved from: <https://fhukum.unpatti.ac.id/jurnal/index.php?journal=sasi&page=article&op=view&path%5B%5D=113&path%5B%5D=pdf>
2. Vasić, A. (2020). Legal treatment of grant-back clauses in licence agreements from the aspect of EU competition law. *Zbornik Radova Pravnog Fakulteta u Nišu*, 59(89), 399–413. <https://doi.org/10.5937/zrpfno-29303>

3. Sepúlveda, C. I. & Ocampos, J. A. (2021). International Technology Transfer to Promote Access and Innovation in Times of Global Crisis. *les Nouvelles — Journal of the Licensing Executives Society, I*. Retrieved from: <https://ssrn.com/abstract=3771482>
4. Labetubun, M. A. H., Akyuwen, R. J., & Narwadan, T. N. A. (2022). Legal implications of foreign investment relating to technology transfer in the patent regime. *SASI*, 28(1), 89–106. <https://doi.org/10.47268/sasi.v28i1.829>
5. Thalib, A. (2014). Technology transfer in Indonesia: Legal perspective. *UUM Journal of Legal Studies*, 5, 69–85. Retrieved from: <https://e-journal.uum.edu.my/index.php/uumjls/article/view/4579>;
6. On state regulation of activities in the field of technology transfer. Law of Ukraine, No. 143-V (2006, September 14). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16#n398> [in Ukrainian].
7. World Trade Organization (WTO). (1994). TRIPS — Trade-related aspects of intellectual property rights. Retrieved from: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm
8. International Trade Centre (ITC) & World Intellectual Property Organization (WIPO). (2005). *Exchanging value - Negotiating technology licensing agreements: A training manual*. Retrieved from: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/licensing/906/wipo_pub_906.pdf
9. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (1988, August 5). *Draft international code of conduct on the transfer of technology: Report and notes by experts on the outstanding issues*. TD/CODE TOT/52. Retrieved from: <https://digitallibrary.un.org/record/50095?ln=ru>
10. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2018). *The measurement of scientific, technological and innovation activities: Oslo manual 2018*. https://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/oslo-manual-2018_9789264304604-en?itemId=/content/component/9789264304604-5-en&csp_=967ec84ec28355c72cb989df2ed4048e&itemIGO=oecd&itemContentType=chapter#section-d1e2088. <https://doi.org/10.1787/24132764>
11. Regulation (EU) 2021/695 of the European Parliament and of the Council of 28 April 2021 establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination, and repealing Regulations (EU) № 1290/2013 and (EU) No 1291/2013 (Text with EEA relevance). *Official Journal of the European Union*. 12.5.2021. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/695>
12. Davydiuk, O., Duiunova, T., Shovkopliash, H., Sivash, O., Hlushchenko, S., Lisohorova, K., & Maryniv, I. (2023). Directions for improving the international legal regulation of the support program for the transfer of innovations and technologies “Horizon Europe”. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 13 (122), Vol. 2, 85–91. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.276747>
13. Davydiuk, O., Shvydka, T., Ostapenko, I., Yurovska, V., Bytiak, O., & Senyk, Y. (2023). Directions for improving the status of startups in the technology transfer system. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 3(13), 111–120. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2023.282762>

DAVYDIUK OLEKSANDR

PhD in Law, Associate professor, Senior Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, advocate

STUDY OF DIRECTIONS OF UNIFICATION OF TECHNOLOGY TRANSFER IN UKRAINE WITH THE REGULATION OF THE EUROPEAN UNION

Problem setting. In modern economic conditions, the key to effective economic development of any country is the development of the production sphere of the national economy. At the same time, its level depends on the penetration of knowledge-intensive, advanced and breakthrough technologies. Most economically developed countries even implement integrated state policies aimed at stimulating and scaling technology transfer processes. Thanks to this, the number of those technologies that are implemented in the sphere of public production increases, and the share of highly competitive products increases significantly. The economic system of Ukraine is no exception to this rule. Thus, since 2006, Ukraine has had a special official document - the Law of Ukraine “On State Regulation of Activities in the Field of Technology Transfer”. Its main task is to determine the requirements of how the state (in the form of authorized bodies) will contribute to the scaling process of technology transfer. The course announced by Ukraine for joining the European Union (hereinafter referred to as “the EU”) imposes on it special obligations regarding the unification of regulatory approaches to the

identification of technology transfer with EU requirements. The specified situation determines, on the one hand, the relevance of scientific research on this topic, and places on scientists the task of forming relevant proposals. It is science that should shape them and determine effective directions, methods and forms of unification of the principles of functioning of Ukraine with EU requirements and thereby stabilize and intensify the transfer of technologies.

Purpose of research is to develop methods and techniques for unifying the regulatory approach to defining the essence of technology transfer in Ukraine with the requirements of the European Union. This will make it possible to formulate recommendations for the Ukrainian public authorities when they implement managerial decisions within the framework of the State technology policy and form the basis for proposals for amending its national regulatory acts. To achieve this goal, it is necessary to solve the following interrelated tasks: (1) to analyze the state of regulatory support for technology transfer under EU law; (2) to study the state of regulatory support for technology transfer under Ukrainian law; (3) to formulate proposals on the main directions of unification of legal regulation of technology transfer under Ukrainian law with the requirements of EU law.

Analysis of recent research and publications. An analysis of recent research and publications on the topic shows that many scholars have considered the general issues of state intervention in the national economy. The problem of the essence of technology transfer has been studied both at the level of independent economic systems and within international organizational entities.

Article's main body. The object of this research is a set of regulatory methods and techniques for determining the content and essence of such a category as technology transfer. Both the requirements of Ukraine and the regulatory approaches of the European Union are studied. The analysis and generalization of the existing world and international approaches to the identification of the essence of technology transfer established that they are not unified among themselves and differ significantly from each other. It has been proven that this does not meet the needs of technology transfer participants and does not meet the strategic goals of Ukraine's development. The expediency of expanding the existing concept of determining the essence of technology transfer defined in Ukraine is substantiated. Recommendations on directions for the unification of regulatory approaches to the definition of technology transfer with the European Union have been formed. The need to amend the provisions of the Law of Ukraine "On State Regulation of Activities in the Field of Technology Transfer" in order to bring it into line with the requirements of the European Union has been proven.

Conclusions and prospects for development. It was determined that the current legislation of Ukraine contains a narrower approach to determining the essence of technology transfer.

Recommendations on the unification of the requirements of Ukraine with the requirements of the EU, on the issue of identification of technology transfer, have been formed. The expediency of expanding the forms of technology transfer is substantiated by supplementing them with the following:

- Transfer of technology during the implementation of special interstate defense and industrial programs.
- Transfer of technology within the framework of grant funding and cooperation.
- Transfer of technology during the implementation of public procurement.
- Transfer of technology as a contribution to the integral property complex (statutory or accumulated capital) of economic entities.
- Transfer of technology during the creation of startups.

Keywords: regulation of technologies, forms of technology transfer, unification of forms of transfer, state economic policy.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Давидюк О. М. Дослідження напрямів уніфікації трансферу технологій в Україні із регулюванням європейського союзу. *Право та інновації*. 2024. № 3 (47). С. 14–19.